

JAARGANG 5 - Nr3 - SEPTEMBER 2025 - HERFST

DE ZILVER HISTOGRAAF SCHOONHOVEN

OVER DE DUIZEND MEESTERS, HUN WERK EN HUN STAD

Zilver Histograaf
Schoonhoven

Navigeren: klik op auteur en/of titel: ga naar de pagina.

Klik op [sep. | afl. 3](#): terug naar inhoudsopgave.

57	Inhoudsopgave	Jaargang 5, sep. 2025, aflevering 3
58	Van de Redactie	Van ver, vlakbij, maar Eigen kweek
59	Ferry Mol	Een onbekende familienaam voor het voetlicht: Swaantjes. Meesterteken en nieuw stadsteken 1789 nu gedocumenteerd
68	Rene Kappers	Nieuwe zilvermerken. Meesterteken Pieter van Wingerden gedocumenteerd in Collectie van Mierlo
70	Jacob J. Roosjen, Rene Kappers	Nieuwe zilvermerken. Papegaai als kurkentrekker: uit 1738
73	Rene Kappers	De (bijna) vergeten Jubileum-tentoonstelling van 2018
94	Redactie	Colofon
95	Sponsors	Panorama van de Zilverstad

Bij de Cover

Wesley de Vaal, Juwelier De Vaal
Laleh Hakimizadeh

'Milky Way' of 'Galaxy'

broche, ca. 8 cm.
wit goud, rosé goud
amethist, saffier, spinel
2017

1e prijs Zilverdag Silver Challenge 2017

Foto: Thijs van den Dool

Van ver, vlakbij, maar Eigen kweek

Van de Redactie

Wat hebben we in vijf jaar tijd bereikt? Bij het afronden van ons eerste lustrum vraagt de redactie dat bijna als vanzelf. Dick Mentink wees bij onze start al op het belang van onderzoek naar de geschiedenis van zilversmidsfamilies. Families vormen het hart van de continuïteit van Schoonhoven als Zilverstad. Ze zorgen voor opvolging in het vak, voor het doorgeven van kennis en kunde, en voor het behoud van de eigenheid van Schoonhovens zilver. Bij familiegeschiedenis ligt zeker één van onze belangrijkste resultaten.

In deze aflevering is weer een familiegeschiedenis opgenomen: van de zilversmeden 'Swaantjes'. Ook nu met een stamreeks en een genealogie. De stamreeks geeft antwoord op de vraag 'waar kwam de familie vandaan'; de genealogie op de vraag 'hoe heeft de familie zich ontwikkeld in Schoonhoven'.

Van ver, vlakbij en in de stad

Gerrit Swaantjes *de oude* kwam uit Munsterland in het huidige Westfalen. Uit de verzameling stamreeksen die er inmiddels zijn (circa 150) valt op te maken dat men soms van verder kwam, tot uit Engeland aan toe (Littel) of uit Halen bij Luik (Rikkoert). Dichter bij huis uit Amersfoort (Denekamp), uit Den Haag (Van den Bergh), of uit Zevenbergen (Van der Hoff). Ook van 'om de hoek' zoals uit Willige Langerak (Hooijkaas, Van Oostrom). Van enkele families is herkomst buiten Schoonhoven tot nu toe niet gevonden. Pluut en Herens woonden hier al in de vroege 18de eeuw. Bij elkaar moet er nodig een mooi overzicht van komen.

Opmerkelijk is om te zien dat er ook regelmatig kinderen zonder vader in de stad waren of arriveerden. Ze waren halve wees of soms een 'onegt' kind, zoals dat destijds heette. Sommigen van hen werden ook zilversmid na hun opleiding in de stad.

Eigen kweek

Het is inmiddels duidelijk geworden dat tussen 1700 en 1950 het eerste lid van de familie steeds met een ander beroep in 'de Zilverstad' arriveerde: als visser, hoedenmaker, militair, postmeester, en zo voort. Zo was Swaantjes *de oude* logementhouder. Pas een zoon uit de volgende generatie leerde als leerjongen in Schoonhoven 'het vak'. Ook Gerrit Swaantjes *de jonge*; hij bleef daarna in Schoonhoven werken als zilversmid. Anderen werden soms ook kashouder met een winkel of handelaar; dat hoort ook bij het vak van de Zilverstad.

Alles bij elkaar laten de genealogische studies in de *Zilver Histograaf Schoonhoven* zien dat de Schoonhovense goud- en zilversmeden tussen 1700 en 1950 voort kwamen uit 'eigen kweek', een opleiding in de eigen stad door de eigen goud- en zilversmeden.

Nieuwe verhalen

Met deze genealogische studies en publicaties zorgde de Zilver Histograaf in de afgelopen vijf jaar ervoor dat de geschiedenis van Schoonhoven vernieuwd werd. Daardoor worden de bestaande verhalen over Schoonhoven zeker anders voor bewoners, bezoekers en toeristen. Ze worden beter. 'De Zilverstad' blijft zich daardoor onderscheiden van de rest.

Lekker lezen op de bank

Papieren exemplaren kun je gratis halen bij onze sponsors en bij het Nederlands Zilvermuseum.

Veel plezier,
Redactie en bestuur

Een onbekende familienaam voor het voetlicht: Swaantjes Meesterteken en nieuw stadsteken 1789 nu gedocumenteerd

Ferry Mol

Eerder dit jaar werd op internet een 18de eeuws stuk aangeboden (afb. 1, 4), gemaakt door de Schoonhovense meester Gerrit Swaantjes *de jonge*. Deze familienaam is nog niet eerder onder de aandacht gebracht in de *Zilver Histograaf Schoonhoven*. Een goede reden om te onderzoeken of wij hier te maken hebben met een zilversmid uit een Schoonhovense zilversmidsdynastie, een familiebedrijf of misschien een solitair opererende vakman.¹

Afb. 1 Tasbeugel van zilversmid Gerrit Swaantjes uit Schoonhoven. Mt. GS in een de-letters-volgend-contour, jrl. R met schreven (= 1789) in vierkant schild, stt. Schoonhoven, vier leeuwen in schild met enigszins ronde voet (zie afb. 5, 6 hieronder). De 'papegaai-beugel' is een typisch Schoonhovens product volgens B.W.G. Wtewaall (1994).² Foto zilverwebsite.nl.

De familie Swaantjes

De familie Swaantjes, die vanaf midden 18de eeuw in Schoonhoven woonde, was Rooms-Katholiek.³ De vroege doop- en trouwinschrijvingen zijn terug te vinden in de DTB-boeken van Cabauw, waar de doop- en trouwplechtigheden plaatsvonden in de plaatselijke Rooms-Katholieke kapel (afb. 7) en de schuilkerk daarna,⁴ ook al kwamen de borelingen en bruidsparen

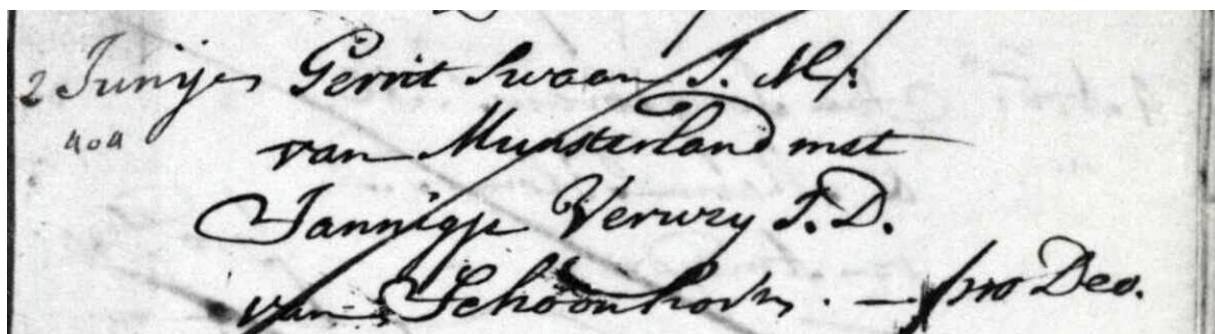
¹ Zie voor deze typologie R. Kappers, 'Opvolging bij Schoonhovense zilversmeden. Van vader op zoon?' *Zilver Histograaf Schoonhoven* (hierna ZHS) 1 (2021) 11.

² B.W.G. Wtewaall, *Nederlands klein zilver en schepwerk 1650-1880* (2; Abcoude 1994) 46-47.

³ Schoonhoven, Bibliotheek, Historisch Ontmoetingspunt (hierna HOP) DTB Cabauw, trouwen, dopen; Collectie Piet Muilwijk, *Bewonersgeschiedenis* (hierna CPM), 12 delen.

⁴ Kerkcommissie Cabauw, *H. Jacobuskerk. De kerk van de RK geloofsgemeenschap Cabauw-Lopik-Polsbroek* (Cabauw 2024) 4-11.

uit Schoonhoven. Gerrit Swaan kwam als jongeman uit Munsterland, het noord-westelijk deel van het huidige Westfalen. Met zijn aanstaande vrouw Jannigje Verweij, werd hij in Schoonhoven op 2 juni 1752 ‘pro Deo’, gratis, genoteerd door de Gaarders van de impost (een belasting) op het trouwen (afb. 2).⁵ In de DTB boeken van Cabauw werd soms de achternaam (de) Swaan vermeld maar midden 18de eeuw werd het verder steevast ‘Swaantjes’, terwijl zo’n 50 jaar later de schrijfwijze ‘Zwaantjes’ verder in gebruik kwam.

Afb. 2 De inschrijving van het voorgenomen huwelijk tussen Gerrit Swaan, jonge man (j.m.) van Munsterland, met Jannigje Verweij, jonge dochter (j.d.) van Schoonhoven, pro Deo. DTB Sch. Gaarders Impost op het trouwen, inv. nr. 1.1 1735-1754, fol. 58. Bew. RKa.

Gerrit Swaantjes de oude werkte niet ‘in het zilver’; hij was hospes (logementhouder) van de herberg ‘Kasteel van Buuren’, die in Schoonhoven aan de Voorhaven stond.⁶ In 1912 werd in de *Schoonhovensche Courant* een item gepubliceerd over het verblijf van het Pruisische Leger in 1787, waaruit bleek dat Gerrit de oude ook onderdak had geboden aan ‘expresses’, ordonnansen, van dat leger (afb. 3). Gerrit sprak door zijn afkomst immers goed Duits.

Afb. 3 Item over het verblijf van het Pruisische Leger in Schoonhoven in 1787.

Schoonhovensche Courant
3 juli 1912, pag. 3.

⁵ Nationaal Archief (hierna NA), inv. nr. 3.04.17.101, Gaarders van de impost op het trouwen en begraven in Schoonhoven (hierna Gaarders Schoonhoven), digitaal [1.1-1.IV Register van ontvangst van impost op trouwen en begraven. 1735-1805 \(1806\)](#). I.1 1735-1754, fol. 58.

⁶ Collectie Piet Muilwijk, Bewonersgeschiedenis Schoonhoven (hierna CPM) 8, 335; CPM, Rechterlijk Archief Schoonhoven inv.nr. (hierna RAS) 2306 dd. 18 feb. 1768, gelegen in de buurt van de Vrouwenpoort in Schoonhoven, op te maken uit zijn getuigenis van een vluchtpoging van een verdachte; ook vanwege het feit dat hij vier jaar eerder al aan de Voorstraat NZ woonde (CPM.RAS inv. nr. 2172 dd. 25 sep. 1764).

Het gezin Swaantjes *de jonge* - Clara Ponsioen

Gerrit Swaantjes *de jonge* trouwde in 1780 met Clara Ponsioen, telg uit een familie van koperslagers, dochter van Daniel Ponsioen en Adriana Vermoolen. Ze betrokken een woning aan de Korte Dijk zuidzijde.⁷ In datzelfde jaar 1780 werd Gerrit *de jonge* lid van het Kramersgilde en het Goud- en zilversmidsgilde; in de periode 1803 tot 1807 was hij keurmeester van het zilversmidsgilde.⁸ Van de zes kinderen die uit zijn huwelijk met Clara werden geboren, bereikten er drie de volwassen leeftijd. Eén van hen was dochter Gerharda. Zij trouwde met de Schoonhovense zilversmid Willem Vergeer (over zijn afkomst wordt in een volgende *Zilver Histograaf Schoonhoven* aandacht besteed). Gerrit Swaantjes overleed te Schoonhoven op 10 oktober 1825 in huis nr. 310. Zijn vrouw Clara (Klara) Ponsioen overleed te Schoonhoven op 1 augustus 1826 in huis nr. 92.

Gerrit's zoon Willem Daniël werd ook meester-zilversmid, eerst in Schoonhoven,⁹ maar hij registreerde zich vanaf 1808 in Gorinchem (ook Gorcum),¹⁰ nadat hij bij zijn vader in Schoonhoven het vak had geleerd vanaf 1795/96.¹¹ Hij woonde en werkte in Gorcum op het adres Arkelstraat 2, maar van deze woning/werkplaats is niets meer terug te vinden door stadsvernieuwing. Hij overleed daar op 3 februari 1841.¹² Ook in Gorcum bleef de familienaam Swaantjes/Zwaantjes onder de zilversmeden beperkt. Gerardus Daniël, één van Willem Daniël's zoons, was goudsmid, toen hij stierf op 21-jarige leeftijd, ongehuwd, kinderloos.

Afb. 4 Gravure met papegaai op de tasbeugel van Gerrit Swaantjes in afb. 1. B.W.G. Wtewaall (1994) 46: 'typisch Schoonhoven'.

Foto zilverwebsite.nl.

⁷ CPM.RAS inv. 2347 folio 62, 5 april 1782.

⁸ S.A.C. Begeer, e.a. *Zilversmeden van de stad Schoonhoven 1600-1900* (Schoonhoven 1981) (hierna Begeer 1981) 104 nr. G173, 168. In deze Bataafs-Franse periode was de deken als hoofd van het gilde afgeschaffd en werd de functie van deken waargenomen door Provisionele Commissarissen van de Municipaliteit (het stadsbestuur).

⁹ R. Kappers, "Patenten en 'compagnies' voor activiteiten in goud en zilver, 1806-1813" *Zilver Histograaf Schoonhoven* 2 (2022) 106.

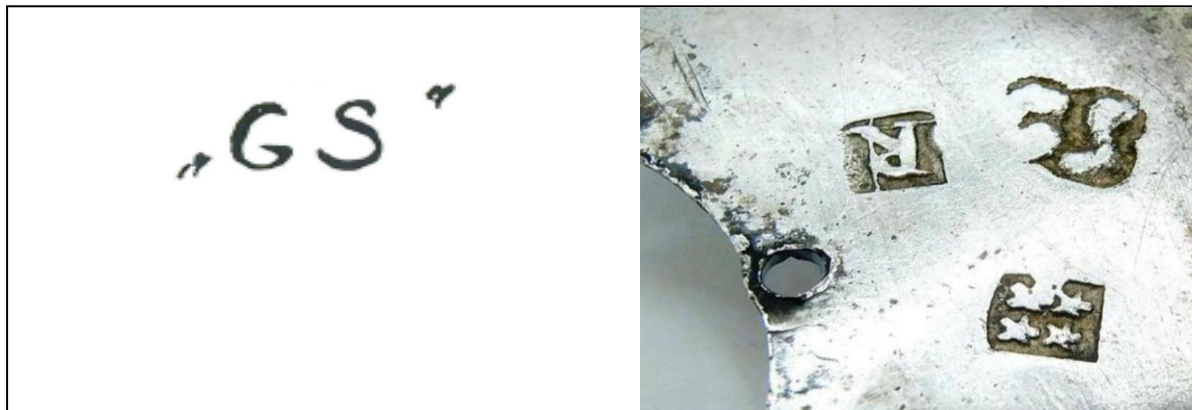
¹⁰ J.C.M. Cox, *Repertorium stadsrechten Nederland* (Den Haag 2005) 112. Oudste schriftelijk gebruik 1287. Stadsrecht als 'Gorinchem'; Spraak- en schrijfgebruik 'Gorcum'. R.F. van Dijk, *Gorcums zilver* (Gorinchem 1992).

¹¹ R. Kappers, 'Leerjongens van Schoonhovense goud- en zilversmeden, 1680-1798' *Ons Voorgeslacht* 662 (2014) 33-39. Digitaal: www.zilverhistograaf.nl / tab Zilver Schatkamer nr. 1020.

¹² Van Dijk, *Gorcums zilver* 50.

Het aangeboden werkstuk

Het stuk van Gerrit Swaantjes *de jonge*, dat te koop werd aangeboden, is een zilveren tasbeugel met gegraveerde papegaaien (afb. 4) gekeurd met zijn meesterteken GS en de jaarletter R met schreven, de letter voor het jaar 1789. Tot nu toe was zijn meesterteken alleen bekend als “GS” en niet gedocumenteerd.¹³

Afb. 5 Links, het meesterteken zoals tot nu toe bekend zoals weergegeven in Begeer 1981 pag. 147, nr. 30 en afkomstig uit de lijst ‘Namen der Gildebroeders’ achterin het Rekeningenboek van het Goud- en Zilversmids Gilde (OAS 2546). Rechts, detail van de zilvermerken op de tasbeugel, mt. GS (schreefloos) in een de-letters-volgend-contour, jrl. R met schreven (= 1789) in vierkant schild, stt. Schoonhoven, vier leeuwen in schild met enigszins ronde voet. Foto zilverwebsite.nl.

Conclusie

De stamvader in Schoonhoven van het zilversmidsgeslacht Swaantjes, kwam (kort?) vóór juni 1752 uit Munsterland, in huidig Westfalen, naar Schoonhoven. Hij had een ander beroep en werd ‘hospes’ in ‘Het Kasteel van Buuren’, een logement nabij de Vrouwenpoort. Zijn zoon Gerrit *de jonge* werd in 1780 meester-zilversmid. Bij wie Gerrit *de jonge* het vak leerde is onbekend, maar zeker van een Schoonhovense meester, gelet op zijn typisch Schoonhovense papegaai-beugel.

Aangezien alle kinderen van Willem Daniël Zwaantjes (de zoon van Gerrit Swaantjes *de jonge*) kinderloos stierven, was er geen opvolging mogelijk binnen zijn gezin. Het bleef dus in Schoonhoven beperkt tot één meester-zilversmid / werkmeester (Gerrit Swaantjes *de jonge*), en één zilversmid (Willem Daniël Swaantjes) welke na een jaar vertrok naar Gorcum en daar eerst knecht werd en in 1816 weer werkmeester. Neef Daniel (IIIa) werd in 1820 in Praest (Dld.) als ‘aurifaber’, goudsmid, gevonden maar niet in Schoonhoven. Dat tezamen met een in Gorcum jong gestorven goudsmid, maakt dat er voor wat de Swaantjes betreft, niet van een zilversmidsdynastie in Schoonhoven kan worden gesproken maar van een gezinsbedrijf: twee generaties in het vak in Schoonhoven, een vader (IIb) en een zoon (IIIb) Swaantjes.

Een interessant detail is de Rooms-Katholieke achtergrond van de Swaantjes. Vanuit het aspect van die religie zijn nog niet veel edelsmeden voor het voetlicht gebracht.¹⁴

Het meesterteken van Gerrit Swaantjes is in dit artikel voor het eerst gedocumenteerd: ‘GS zonder schreven in een de-letters-volgend-contour, ‘Mol 2025’ (afb. 6). Ook het stads-teken van Schoonhoven voor 1780 werd niet eerder gedocumenteerd: ‘vier leeuwen in een schild met enigszins afgeronde voet, ‘Mol 2025’ (afb. 6).

¹³ Begeer 1981, 161.

¹⁴ In een volgende editie komt ook de genealogie van het Katholieke geslacht *Lensen* aan de orde. Ook in een volgende editie komt een bijdrage over de voorzitter van de *Rooms Katholieke Bond van Goud- en Zilversmeden* ‘St. Eligius’- Afd. Schoonhoven, G.W.M. Dieges aan bod.

Afb. 6 Links, meesterteken Gerrit Swaantjes de jonge, de letters GS, schreefloos, in een de-letter-volgend contour. Rechts, stadsteken Schoonhoven, ongekroond, vier leeuwen in een schild met enigszins ronde voet = 1789. Beiden voor het eerst gedocumenteerd, 'Mol 2025'.

Foto zilverwebsite.nl, 2025, bew. RKa.

Deelgenealogie van Gerrit Swaan / Swaantjes de oude

Generatie I

- I. Gerrit Swaan / Swaantjes *de oude*, logementhouder in *Het Kasteel van Buuren* te Schoonhoven nabij de Vrouwenpoort,¹⁵ geboren in Munsterland, begraven te Schoonhoven op 2 mei 1798,¹⁶ trouwt te Cabauw op 25 mei 1752,¹⁷ met Johanna (Jannigje) Verweij, geboren te Schoonhoven en aldaar begraven op 12 aug. 1802.¹⁸

Uit dit huwelijk:

1. Maria Swaantjes, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 14 sep. 1752,¹⁹ begraven te Schoonhoven op 2 okt. 1752.²⁰
2. Johannes Swaantjes, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 25 okt. 1754,²¹ volgt Ila.
3. Gerrit Swaantjes, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 26 maart 1757,²² overleden te Schoonhoven op 10 okt. 1825, volgt IIb.
4. Maria Swaantjes, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 13 juni 1759,²³ overleden te Schoonhoven op 20 feb 1820, trouwt tussen 28 mei en 15 aug. 1778,²⁴ met Daniël Ponsioen, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 19 april 1755, koperslager, overleden te Schoonhoven op 21 nov. 1828.
5. Cornelis Swaantjes, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 31 aug. 1761,²⁵ bakker aan het benedeneind van Lopik (1790),²⁶ trouwt te Vianen op 18 dec. 1785,²⁷ met Geertruij Kolsteeg, gedoopt te Vianen op 1 dec. 1749,²⁸ overleden te Utrecht op 18 okt. 1823.
6. Wilhelmus Swaantjes, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 29 mei 1765.²⁹

¹⁵ Schoonhoven, Bibliotheek Krimpenerwaard, Historisch Ontmoetingspunt, Collectie P. Muilwijk, *Bewoners-geschiedenis Schoonhoven* (hierna CPM) deel 8, 335.

¹⁶ Nationaal Archief (hierna NA), inv. nr. 3.04.17.101, Gaarders van de impost op het trouwen en begraven in Schoonhoven (hierna Gaarders Schoonhoven) deel IV, 1794-1806.

¹⁷ Woerden, Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek te (hierna RHC), RK Trouwboek Cabauw 1752, inv. nr. 540, folio 111.

¹⁸ NA, Gaarders Schoonhoven, deel IV, 1794-1806.

¹⁹ RHC, RK Doopboek Cabauw 1752, inv. nr. 540, folio 179.

²⁰ NA, Gaarders Schoonhoven, deel I, 1735-1754.

²¹ RHC, RK Doopboek Cabauw 1754, inv. nr. 540, folio 183.

²² RHC, RK Doopboek Cabauw 1757, inv. nr. 541, folio 28.

²³ RHC, RK Doopboek Cabauw 1759, inv. nr. 541, folio 32.

²⁴ RHC, DTB RK Willige Langerak 1679 – 1811 (waarin ook de RK huwelijken van Cabauw zijn aangetekend).

²⁵ RHC, RK Doopboek Cabauw 1761, inv. nr. 541, folio 35.

²⁶ RHC, Akten van Indemniteit Lopik 1790, Inv.nr. 6, folio 57.

²⁷ NA, inv. nr. 3.04.16.145 RK Trouwboek Vianen 1736-1812, deel 13b (ondertrouw 30 nov. 1785 te Schoonhoven via NA, Gaarders Schoonhoven, deel III, 1775-1793, folio 156.

²⁸ NA, inv. nr. 3.04.16.145 RK Doopboek Vianen 1736-1812 deel 13a, folio 41.

²⁹ RHC, RK Doopboek Cabauw 1765, inv. nr. 541, folio 42.

Generatie II

- Ila. Johannes (Jan) Swaantjes, zoon van Gerrit Swaantjes de oude (I) en Johanna (Jannigje) Verweij, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 25 okt. 1754, timmermansbaas Koestraat wz nr. 128 (1811),³⁰ timmerman (1815), trouwt te Cabauw op 9 nov. 1777,³¹ met Petronella Clara Ponsioen, begraven te Schoonhoven op 28 mei 1799.

Uit dit huwelijk:

1. Johanna Swaantjes, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 8 sep. 1778,³² overleden te Schoonhoven op 11 jan. 1812.
2. Adriana Swaantjes, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 1 april 1781,³³ overlijden te 's-Hertogenbosch op 8 jan. 1851, trouwt te Schoonhoven op 28 nov. 1802 met Arnoldus Murk, pijpenmaker
3. Gerardus Swaantjes, gedoopt te Schoonhoven op 17 mei 1788.³⁴ Heeft gediend in het leger van Napoleon (126ste Regiment Infanterie van Linie).³⁵
4. Cornelia Swaantjes, gedoopt te Schoonhoven op 5 sep. 1790,³⁶ begraven te Schoonhoven op 11 mei 1793.³⁷
5. Daniël Swaantjes, gedoopt te Schoonhoven op 22 maart 1795,³⁸ overleden te Schoonhoven op 23 juli 1840, volgt IIIa.

Afb. 7 De oude Rooms-Katholieke kapel in Cabauw, gesticht 1350-1370, afgebroken in 1818. Doop- en trouwlocatie van de eerste twee generaties van de familie Swaantjes.

Hendrik Tavenier, tekening in Oost-Indische inkt, 1785. Bron: RHC Rijnstreek en Lopikerwaard te Woerden.

³⁰ CPM nr. 9, p. 57, Not. Archief Schoonhoven 7286, nr. 30, 17 juni 1811.

³¹ RHC, RK Trouwboek Cabauw 1777, inv. nr. 541, folio 146.

³² RHC, RK Doopboek Cabauw 1778, inv. nr. 541, folio 73.

³³ RHC, RK Doopboek Cabauw 1781, inv. nr. 541, folio 79.

³⁴ NA, inv. nr. 3.04.16.130 DTB Schoonhoven (Hierna DTB Schoonhoven), deel 9 RK Doopboek 1784-1811, folio 6.

³⁵ www.nimh.nl, [Databank Nederlandse Militairen in het leger van Napoleon](#). Stamboek 4607.

³⁶ DTB Schoonhoven, deel 9, RK Doopboek 1784-1811, folio 10.

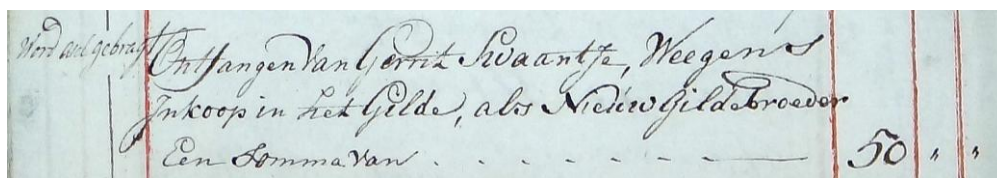
³⁷ NA, Gaarders Schoonhoven, deel III, 1775-1793.

³⁸ DTB Schoonhoven, deel 9, RK Doopboek 1784-1811, folio 23.

- Iib. Gerrit Swaantjes *de jonge*, zoon van Gerrit Swaantjes (I) en Johanna (Jannigje) Verweij, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 26 maart 1757, zilversmidsknecht (1818), meesterzilversmid (na 1780), werkmeester, overleden te Schoonhoven op 10 okt. 1825, begraven te Schoonhoven op 13 okt. 1825, trouwt te Cabauw op 9 juli 1780,³⁹ met Clara Ponsioen, dochter van Daniel Ponsioen en Adriana Vermoolen, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 14 juni 1757,⁴⁰ overleden te Schoonhoven op 1 aug. 1826.

Gerrit Swaantjes werd in 1780 lid van het Kramersgilde. In de ‘Lijst Gildebreeders’ van het Goudsmidsgilde staat als zijn aanvangsjaar 1780. In boekjaar 1 dec. 1779-30 nov. 1780 werd hij lid van het Goudsmidsgilde van Schoonhoven; hij betaalde 50 gulden (afb. 8).⁴¹ Voor hem werd 25 gulden betaald aan het Weeshuis door de hoofdlieden van het Goudsmidsgilde in Weeshuis-boekjaar 15 mei 1779-15 mei 1780.⁴² Hij begon dus als meester tussen 1 dec. 1779 en 15 mei 1780. In de periode 1803 tot 1807 was hij mede keurmeester van het zilversmids-gilde.⁴³ Hij betaalde patent als meester zilversmid in 1806, 1807 en 1808.⁴⁴ In 1808 heeft hij zijn werk al neergelegd.

Als leerjongens werkten bij hem Jan van Oosterhoud vanaf 1781, Arnoldus van den Berg en zijn zoon Willem Daniel vanaf boekjaar 1795/1796.⁴⁵

Afb. 8 Inschrijving Gerrit Swaantjes *de jonge* als lid van het Schoonhovense Goud- en Zilversmidsgilde, Rekeningenboek, en betaalde 50 gulden, boekjaar 1 dec. 1779-30 nov. 1780 (OAS 2546). Foto RKa.

Uit dit huwelijk:

1. Gerarda (Gradda) Swaantjes, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Cabauw op 12 aug. 1783,⁴⁶ winkelierster (1826), overleden te Schoonhoven op 16 maart 1852, trouwt (1) te Schoonhoven op 12 april 1807 met Christiaan Gubbels, overleden te Schoonhoven op 12 feb. 1810, trouwt (2) te Schoonhoven op 24 mei 1815 met Willem Vergeer, zoon van Jan Vergeer en Lijsbeth Klein, gedoopt te Schoonhoven op 29 feb. 1756, zilversmid, winkelier, overleden te Schoonhoven op 4 dec. 1825, trouwt (3) te Schoonhoven op 9 nov. 1826 met Theodorus Verroen, geboren te Schoonhoven op 3 april 1783, koperslagersknecht, overleden te Schoonhoven op 3 feb. 1853.
2. Willem Daniël Swaantjes, geboren en gedoopt te Schoonhoven op 18 aug. 1785,⁴⁷ overleden te Gorcum op 3 feb. 1841, volgt Iib.
3. Adrianus Johannes Swaantjes, ged. Sch. 14 jan. 1788, begr. Sch. 28 jan. 1788.

³⁹ RHC, DTB RK Willige Langerak 1679-1811 (waarin ook de RK huwelijken van Cabauw zijn aangetekend).

⁴⁰ RHC, RK Doopboek Cabauw 1757, inv. nr. 541, folio 29.

⁴¹ OAS 2546, Rekeningenboek Gilde, Naamlijst Gildebreeders (achterin); Voor hem werd 25 gulden afgedragen aan het Weeshuis.

⁴² R. Kappers, *Keurkamers en regels 1705-1809. De Gildekeurkamer, de Keurkamer van het Koninkrijk Holland van goud- en zilversmeden en hun regelgeving*. Zilvercahier 6.3 (Schoonhoven, 2006/2024), Bijlage 8, Weeshuis Rekeningen, inv.nr. 122. Digitaal www.zilverhistograaf.nl/schatkamer.

⁴³ Begeer 1981 104 nr. G173 en nr. 168. De functie van deken werd sinds 1803 waargenomen door de 'Provisionele Commissarissen van het gewezen goud- en zilversmidsgilde. Kappers, *Keurkamers en regels* 48.

⁴⁴ Kappers, 'Patenten' 98-106, ald. 106.

⁴⁵ Kappers, 'Leerjongens' 33-39.

⁴⁶ RHC, Doopboek Cabauw 1783, Inv. nr. 541, folio 84.

⁴⁷ DTB Schoonhoven, deel 9, RK Doopboek 1784-1811, folio 2.

4. Johannes Cornelis Swaantjes, gedoopt te Schoonhoven op 18 juli 1789, begraven te Schoonhoven op 6 jan. 1795.
5. Daniel Swaantjes, gedoopt te Schoonhoven op 21 nov. 1791, begraven te Schoonhoven op 6 jan. 1795.
6. Gerrit Swaantjes, gedoopt te Schoonhoven op 12 april 1794,⁴⁸ heeft van 1814 tot 1820 bij het 4de Regiment Dragonders gediend; wachtmeester der Dragonders te Asten (1838), gepensioneerd wachtmeester (1850), overleden te Zaltbommel op 21 mei 1850, trouwt te Maastricht op 7 dec. 1820 met Geertruij Schouten, dochter van Willem Schouten en Metje van Oort, geboren te Zaltbommel, gedoopt te Zaltbommel op 26 mei 1793, overleden te Zaltbommel op 16 mei 1852.
7. Adriana Swaantjes, gedoopt te Schoonhoven op 4 april 1797,⁴⁹ overleden te Apeldoorn op 17 nov. 1871, trouwt op 10 feb. 1838 te Someren met Leendert Vonk, magazijnmeester, geboren te Rotterdam.
8. Johanna Swaantjes, gedoopt te Schoonhoven op 4 juli 1799,⁵⁰ overleden te 's-Gravenhage op 26 aug. 1834.

Generatie III

- IIIa. Daniël Swaantjes, zoon van Johannes Swaantjes (IIa) en Petronella Clara Ponsioen, gedoopt te Schoonhoven op 22 maart 1795, '*aurifaber*' (goudsmid, uit Holland, Praest 1820), arbeider, overleden te Schoonhoven op 23 juli 1840, otr./trouwt Praest 11 nov./20 dec. 1820 met Christina Maria Franken, geboren te Keulen (Duitsland) in 1797,⁵¹ overleden te Schoonhoven op 2 okt. 1859.

Uit dit huwelijk:

1. Johannes Franciscus Swaantjes, geb./ged. te Praest (Duitsland) op 22 maart 1820 als 'illegitimus' (onegt), de vader bevestigt daarbij het vaderschap, getuige Josephus Franciscus Franken, Theodora (...)sing,⁵² zilversmidsgezel (1837),⁵³ looiersknecht (1854), trouwt te Schoonhoven op 3 juni 1854 met Antje Pluut, dochter van Dirk Pluut, koperslager, en Christina Nagtegaal, overleden te Schoonh en 6 okt. 1859.
2. Pieterella Maria Elisabeth Swaantjes, geboren te Schoonhoven op 9 okt. 1821, overleden te Utrecht op 7 mei 1904, trouwt te Utrecht op 11 aug. 1852 met Anthonie Tieland, werkman, stamper.⁵⁴
3. Anna Maria Swaantjes, geboren te Schoonhoven op 15 april 1825; van 1851 tot 1855 dienstbode te Gouda, overleden te De Bilt op 16 mei 1857, trouwt te Utrecht op 30 jan. 1856 met Gerardus Maarschalkerweerd.
4. Johanna Swaantjes, geboren te Schoonhoven in 1826.
5. Antonia Christina Swaantjes, geboren te Schoonhoven op 8 nov. 1828, overleden te 's-Gravenhage op 11 april 1903, trouwt (1) te Schoonhoven op 10 nov. 1849 met Huibert Verkerk, inlandse kramer; trouwt (2) te Amsterdam op 19 dec. 1895 met

⁴⁸ DTB Schoonhoven, deel 9, RK Doopboek 1784-1811, folio 22.

⁴⁹ DTB Schoonhoven, deel 9, RK Doopboek 1784-1811, folio 25.

⁵⁰ DTB Schoonhoven, deel 9, RK Doopboek 1784-1811, folio 28.

⁵¹ SAMH, Bevolkingsregisters 1813-1942 van gemeente Schoonhoven, Register van tijdvak 1850-1860 Wijk A, arch.nr. 1012, inv. nr. 1883, blad 90. Praest, (Bisdome Munster) Par. St. Joh. der Täufer, Kerkboek 1, Trouwen p.106 vo.

⁵² Praest, (Bisdome Munster) Par. St. Johannes der Täufer, Kerkboek 1, Dopen p.71r., 22 maart 1820; NA, BS. Schoonhoven, Huwelijks Bijlagen akte nr. 9 van 1854: Certificaat Nationale Militie.

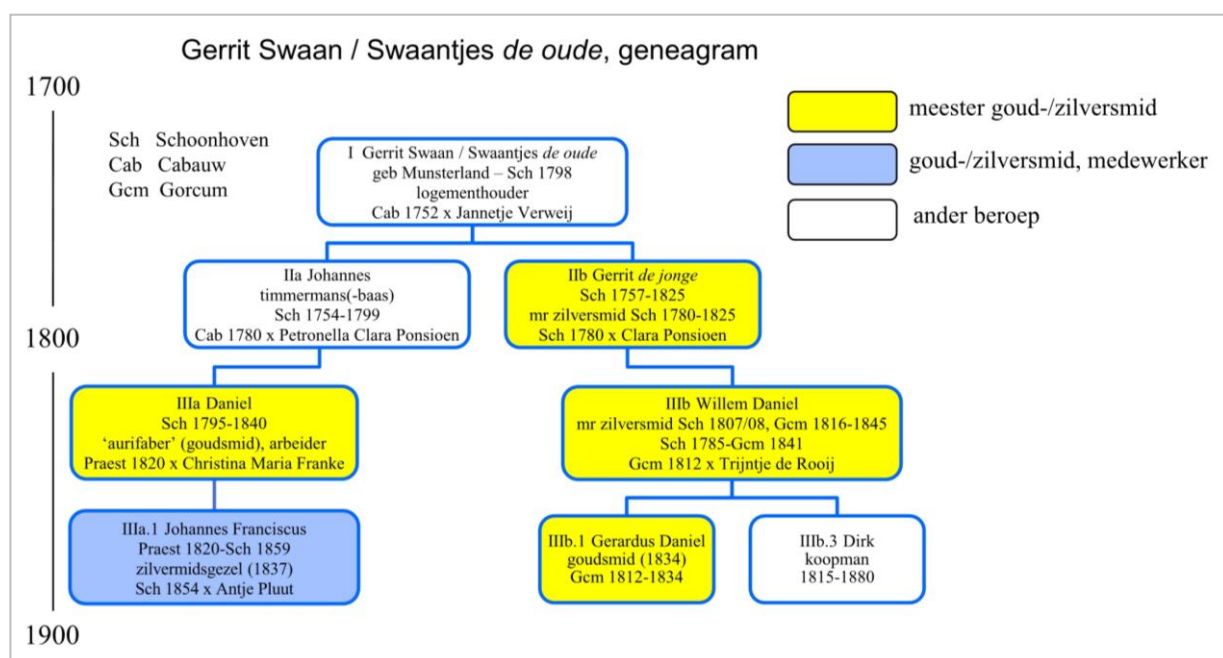
⁵³ NA, BS, Schoonhoven, Huwelijks Bijlagen bij akte nr. 9 van 1854: Certificaat Nationale Militie.

⁵⁴ Utrecht, Archief gemeente Utrecht, Toegang 342, inv. nr. 1223 Huwelijks Bijlagen van de huwelijken tussen sept. 1851 tot sept. 1852 ongenummerd: Certificaat Nationale Militie als onderdeel van de bijlagen van het huwelijk tussen Anthonie Tieland en Pieterella Maria Elisabeth Zwaantjes, 11 aug. 1852.

- Pieter Johannes Hoogendonk, koopman.
6. Adriana Swaantjes, geboren te Schoonhoven op 24 maart 1832, overleden te Schoonhoven op 6 maart 1833.
 7. Franciscus Josephus Swaantjes, geboren te Schoonhoven op 14 juni 1834, overleden te Schoonhoven (als Fransch Joseph Josephus) op 25 aug. 1849.
- IIIb. Willem Daniël Swaantjes, zoon van Gerrit Swaantjes (IIb) en Clara Ponsioen, geboren te Schoonhoven, gedoopt te Schoonhoven op 18 aug. 1785, meester-zilversmid te Schoonhoven vanaf 13 nov. 1807 (zijn patent als meester was geldig tot 12 nov. 1808),⁵⁵ knecht te Gorcum 1811-1815, werkmeester te Gorcum 1816-1841,⁵⁶ overleden te Gorcum op 3 feb. 1841, trouwt te Gorcum op 8 okt. 1812 met Trijntje de Rooij, overleden te Gorcum op 6 juli 1859.

Uit dit huwelijk:

1. Gerardus Daniel Zwaantjes, geboren te Gorcum op 9 okt. 1812, goudsmid (1834), ongehuwd overleden te Gorcum op 14 feb. 1834.
2. Dirk Johannes Zwaantjes, geboren te Gorcum op 9 jan. 1814, overleden te Gorcum op 6 april 1814.
3. Dirk Zwaantjes, geboren te Gorcum op 30 maart 1815, winkelier, koopman (mogelijk in textiel), ongehuwd overleden te Gorcum op 22 sep. 1880.
4. Jacobus Petrus Zwaantjes, geboren te Gorcum op 29 dec. 1817, overleden te Gorcum op 9 dec. 1818.
5. Willem Adrianus Zwaantjes, geboren te Gorcum op 2 maart 1819, overleden te Gorcum op 19 aug. 1822.
6. Helena Wilhelmina Zwaantjes, geboren te Gorcum op 8 juni 1833, ongehuwd overleden te Gorcum op 30 mei 1903.

Afb. 9 Geneagram van Gerrit Swaan / Swaantjes de oude; generatie I t/m III in Schoonhoven, generatie IV (IIIa.1, IIIb. 1 en IIIb. 3) te Gorcum. Samengesteld naar de deel-genealogie in dit artikel.

⁵⁵ Register van de van landswege voor Schoonhoven afgegeven patenten, OAS 2214 jaar 1807, Wijk E, Ag nr. 112, huis E71.

⁵⁶ Van Dijk, *Gorcums zilver* 50 nr. 94; Kappers 'Patenten' 106.

Nieuwe zilvermerken

Meesterteken Pieter van Wingerden gedocumenteerd in Collectie Van Mierlo

Rene Kappers

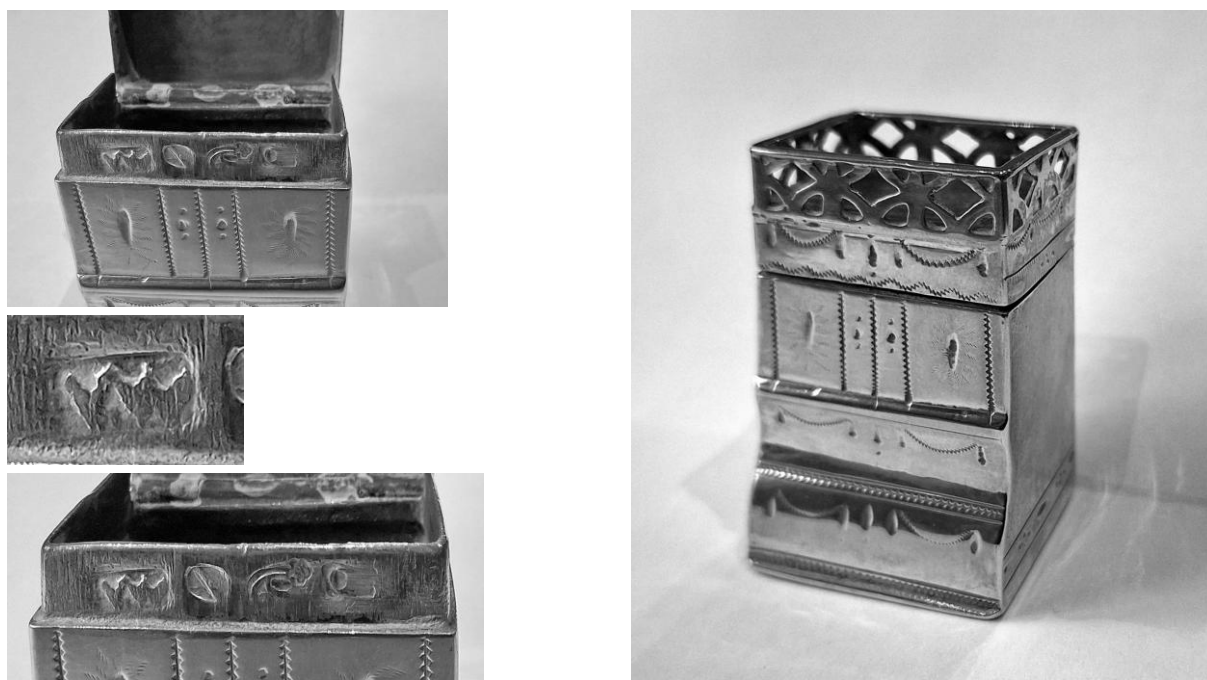
In een vorige bijdrage werd al opgemerkt dat er diverse Schoonhovense voorwerpen voorkomen in de collectie Schoonhovens zilver van wijlen onze stadgenoot Frans van Mierlo (1946-2021) met nog onbekende en soms ook met ‘ongedocumenteerde’ merken.¹ Onder ongedocumenteerde merken versta ik merken die alleen bekend zijn bijvoorbeeld als getekend of beschreven. De werkelijke afslag van het merk op een voorwerp of op de insculptatieplaat werd (nog) niet afgebeeld in een artikel of in de handboeken. Deze afslag op het lodereindoosje is het authentieke zilvermerk.

In de collectie Van Mierlo zit een zeldzaam lodereindoosje met een tot nu ongedocumenteerd meesterteken van Pieter van Wingerden (werkt 1806-1823) dat in dit artikel aan de orde komt.

Het lodereindoosje en de merken

Het doosje is een rechthoekige secretaire met gestileerde openslaande deurtjes aan de voorzijde. Daaronder de rand van een uitschuifbaar schrijfbblad en daarboven de top met een galerierand. Het dekseltje heeft een verlaagd scharnier aan de achterzijde. Het gegraveerde decor heeft kenmerken van de empirestijl (afb. 1).

Volgens Wttwaall zijn secretaires zeldzaam. In zijn overzichtswerk is één enigszins vergelijkbare secretaire afgebeeld, van Adrianus Kuijlenburg, 1812/1813 ook uit Schoonhoven.²

Afb. 1 Rechts, lodereindoosje in de vorm van een secretaire. Links, het geopende deksel met aan de achterzijde het verlaagde scharnier en aan de voorzijde de zilvermerken; midden en onder, meesterteken V punt W in rechthoek, Pieter van Wingerden, stadsteken Utrecht, jaarletter 'd' (liggend en enigszins gekanteld) januari 1811-februari 1812, gehalte teken 10 penning (833/000), enigszins mismaakt. Collectie Van Mierlo.

Foto's en bewerking RKa.

¹ R. Kappers, 'Stadsteken en jaarletter 'F' van 1779. Met een bijdrage aan de 'schildvoeten-theorie' ZHS 5 (2025) 35-36.

² B.W.G. Wttewaall, *Nederlands klein zilver en schepwerk 1650-1880* (2; Abcoude 1994) 76-77, afb. 175 rechts.

‘Ongedocumenteerd’

In *Begeer 1981* staat VW (zonder schreven) tussen aanhalingstekens (afb. 4). Het is de interpretatie van *Begeer 1981 c.s.* die deze letters overnamen uit de lijst waarmee de Schoonhovense keurmeesters opgave deden van alle goud- en zilversmeden en kashouders op 24 november 1807 aan de Haagse Essayeur Generaal (lijst 1807) (afb. 2).³ In de lijst 1807 was VW (net als alle andere letters, met schreven) al een interpretatie van hetgeen Van Wingerden werkelijk had afgeslagen in de (nu onbekende) Schoonhovense insculpatieplaat. In *Koonings 1968, Koninkrijk Holland*, staat nog een interpretatie van VW naar dezelfde bron, lijst 1807: VW met schreven, de W als ‘double V’, in een gefingeerde rechthoek (afb. 3).

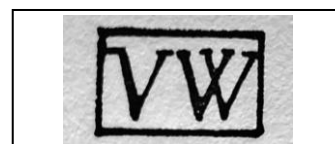

Afb. 2 De registratie van Pieter van Wingerden, hier ‘Wijngaarden’, onder nr. 35 op de lijst van Schoonhovense goudsmeden, zilversmeden en kashouders op 24 nov 1807. Volgnummer (niet afgebeeld), naam, woonplaats, leeftijd, beginjaar, ‘Meesterteeken’, metaal waarin gewerkt wordt. De letters ‘VW’ met schreven, zonder punt tussen de letters, zonder contour van het stempel.

Foto J. Luijt 19-12-2012, bew. RKa. Met dank aan Janjaap Luijt.

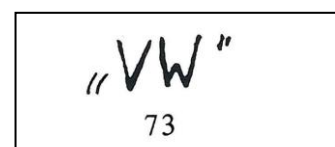
Afb. 3 Het meesterteken van Pieter van Wingerden zoals afgebeeld in Koonings 1968, nr. 846, naar dezelfde bron als afb. 2, ‘VW’ (de W als ‘double V’) met schreven in een rechthoekig contour.

W. Koonings, De keuring van goud en zilver tijdens het Koninkrijk Holland (Lochem 1968) 84. Foto en bew. RKa.

Afb. 4 Het meesterteken van Pieter van Wingerden zoals afgebeeld in Begeer 1981, pag. 18, nr. 73, zeer waarschijnlijk via Koonings, Koninkrijk Holland, welk werk wordt genoemd als veel geraadpleegde bron (p. 3), naar dezelfde bron als afb. 2, niet overgenomen maar nu: ‘VW’ zonder schreven, zonder punt tussen de letters, zonder contour van het stempel.

Foto Begeer 1981, bew. RKa.

Afb. 5 Het meesterteken van Pieter van Wingerden zoals afgeslagen in het lodereindoosje van zijn hand in 1812/1813, ‘V punt W’ de letters aaneen en zonder schreven, in een rechthoekig contour.

Foto en bew. RKa

Ad fontes, terug naar de bronnen, bij onderzoek van zilvergeschiedenis

Het meesterteken van Pieter van Wingerden is nu gedocumenteerd met een foto. De beschrijving is ‘V punt W de letters aaneen, zonder schreven, in een rechthoekig contour’. In eerdere secundaire bronnen ontbreekt steeds de punt. *Koonings* gebruikte een ‘double V’ en voegde schreven toe. *Begeer 1981* komt overeen met zijn bron en laat terecht een contour achterwege. Echter, de door ieder gebruikte bron, ‘lijst 1807’, schrijft ‘Meestertekens’ maar presenteert alleen de letters, geen toevoegingen, en geen contour van het stempel: een incompleet teken.

Meestal voldoen getekende merken in de praktijk, maar het geeft ook aanleiding tot misverstanden met foutieve dateringen, persoonsverwisselingen en dergelijke tot gevolg.⁴ Moderne digitale fotografie maakt het mogelijk relatief eenvoudig zilvermerken te documenteren waarmee een authentieke bron beschikbaar komt naast de insculpatieplaat of in de plaats van verdwenen insculpatieplaten zoals in Schoonhoven.

³ NA, Essayeur Generaal 's Rijks Munt 1795-1813, toeg. nr. 2.01.33, inv. nr. 23c blz. 9.

⁴ Voorbeelden, niet uitputtend, in: P. van Oel, ‘Meesterteken HH, van Hartman of Hooijkaas?’ *Zilver Histograaf Schoonhoven (ZHS)* 4 (2024); J. J. Roosjen, R. Kappers ‘Papegaai als kurkentrekker: uit 1738’ *ZHS* 5 (2024); Kappers, ‘Stadsteken en jaarletter ‘F’ van 1779’ 33, 34; P. van Oel, ‘N met schreven in vierkant’ tóch voor 1743. Een rectificatie’ *ZHS* 3 (2023) 96; R. Kappers, A. Rikkoert, ‘Zilversmid Gerrit Koen, een ‘solitair’ in Schoonhoven, 1715 -1778’ *ZHS* 3 (2023) 99- 117, ald. 111.

Papegaai als kurkentrekker: uit 1738

Nieuwe zilvermerken

Jacob J. Roosjen, Rene Kappers

Deze zilveren kurkentrekker bestaat uit een balustervormige schacht, versierd met lambrequins op een gematteerde achtergrond, geplaatst op een ronde platte voet. De zilveren greep, waaraan de ijzeren schroefvormige trekker is gemonteerd, is gemodelleerd in de vorm van een papegaai (afb. 1, links) die nieuwsgierig opzij kijkt (afb. 6). De symmetrie en ornamenten, zoals ruitmotieven, culots, engelen-kopjes zijn typisch voor de Lodewijk XIV of Marot-stijl (Kader 1).¹

Gekeurd aan de onderzijde van de platte voet (afb. 1, rechts). Meesterteken onbekend, stadsteken Schoonhoven, jaarletter H met doorlopende schreven in een vierkant contour.

Er zou twijfel kunnen bestaan over de datering van de jaarletter: 1738, 1758, 1781 of 1801, te meer omdat 1738 en 1758 in *Begeer e.a. 1981* niet gedocumenteerd zijn.² In 1995 tekende Begeer deze tekens wel na voor een beperkte kring.³ Daarbij komt dat in Schoonhoven bekende stijlen langdurig herhaald zijn zodat de genoemde jaartallen plausibel zijn.

Afb. 1 Links, zilveren kurkentrekker in de vorm van een papegaai (foto J.J. Roosjen). Rechts, de zilvermerken onder de voet (foto RKa. 2022). Het stadsteken is onmiskenbaar Schoonhoven in een ongekroond schild met enigszins afgeronde voet, mtt. onbekende zilversmid. Jaarletter H met schreven in vierkant schild. Verkoopcollectie Jacob J. Roosjen.

De jaarletter H vergelijkend onderzocht: 1801, 1781, 1758, 1738

De jaarletter H uit 1801 is vier maal gedocumenteerd door Begeer e.a., steeds in een schild met puntige voet. Drie exemplaren daarvan zijn gemarkeerd met een punt: 'de toeschrijving laat geen twijfel'.⁴ Nog onlangs werd een fraai exemplaar gevonden op een tasbeugel gemaakt door Cornelis Kuijpers Adz. (afb. 2).⁵ De jaarletter uit 1781 'waarover geen twijfel bestaat' in *Begeer 1981* is schreefloos (afb. 3). De jaarletter H uit 1758 is met schreven en onlangs twee maal onweerlegbaar gedocumenteerd (afb. 4).⁶

¹ Met dank aan Gemke Jager, e: 18 mei 2025.

² S.A.C. Begeer, I. Hak, L. Linhart-du Cloux, *Zilversmeden van de stad Schoonhoven 1600-1900* (Schoonhoven 1981).

³ S.A.C. Begeer, 'Voor u gesprokkeld', *De Stavelij* 10 (1995) 73, 74.

⁴ Begeer, *Zilversmeden Schoonhoven*, 157, 162.

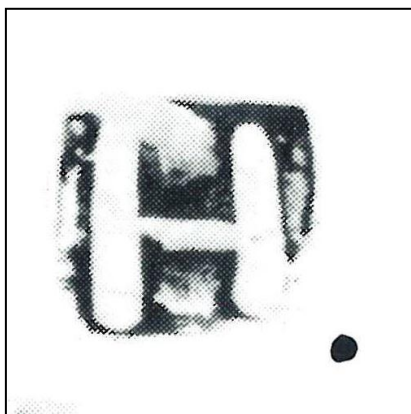
⁵ Janjaap Luijt, 'Meesterteken van Cornelis Kuijpers Adz. tijdens Bataafsche Republiek en Koninkrijk Holland. Nieuwe zilvermerken', *Zilver Histograaf Schoonhoven* 4 (2024) 7-8.

⁶ Rita Vastenholt, Ab Rikkoert, 'Zilversmid Gerrit Koen, Schoonhoven. Zijn grootwerk nader beschouwd, 1741-1778', *Zilver Histograaf Schoonhoven* 3 (2023) 118-138, afb. 16 en 17.

Afb. 2 Jaarletter H = 1801, op een tasbeugel, gemaakt door de Schoonhovense zilversmid Cornelis Kuijpers Adz. in 1801. De H heeft doorlopende schreven over de poten. In een schild met puntige voet.

Foto J. Luijt, Bew. RKa.

Afb. 3 Jaarletter H = 1781 op een (nu) onbekend voorwerp, uit 1781, gedocumenteerd in Begeer 1981, met de toevoeging van een vette punt: 'geen twijfel'. De H is schreefloos. In een vierkant schild.

Foto Begeer, e.a. 1981, p. 160.

Afb. 4 Jaarletter H = 1758 op een penning van het Schuttersgilde van de stad Heusden. De tekstzijde van de penning vermeldt: '... Dese penning vereerd Anno 1758'. De penning werd gemaakt door de Schoonhovense zilversmid Gerrit Koen voor de hoofdman Joannes Hendrikus van Baak van de schutters in Heusden. De H heeft zijwaarts uitgebogen schreven. In een vierkant schild.

Foto RKa.

Afb. 5 Jaarletter H op de voet van de kurkentrekker, mtt. onbekende zilversmid, stadsteken Schoonhoven. De H heeft over de poten van de H doorlopende schreven. H = 1738.

Foto RKa, 2022.

Conclusie

Uit het vergelijkend onderzoek blijkt dat de jaarletter H van de kurkentrekker schreven heeft die over de poten van de H doorlopen. De letter staat in een vierkant schild (afb. 5). Het teken komt overeen met de getekende versie van Begeer uit 1995. Met deze kenmerken wijkt de H van de kurkentrekker duidelijk af van de reeds bekende combinaties van tekens en schild. Hierdoor, en gegeven de Marot-stijl, moet dit de jaarletter H van 1738 zijn. Hiermee is tevens het stadsteken van 1738 gedocumenteerd: ‘in een schild met enigszins afgeronde voet’.

De vraag die blijft luidt ‘wie is de zilversmid van deze kurkentrekker’. Door de nu vastgestelde datering komen hiervoor een beperkt aantal vroege 18de-eeuwse zilversmeden in beeld. Nader onderzoek is geboden.

Kader 1 Daniël Marot (1661-1752)

Tijdens de regering van Louis XIV (regeert 1638-1715) had zich in Frankrijk een ornamentiek ontwikkeld die ook hier in Nederland veel navolging zou krijgen. De nieuwe stijl manifesteerde zich onder meer door het gebruik van symmetrische ornamenten met fijn gestileerd bandwerk in combinatie met lambrequins en culots. Bij het verspreiden van deze stijl heeft de naar ons land uitgeweken hugenoot, architect en ontwerper Daniël Marot een belangrijke rol gespeeld. Marot zorgde voor een eenheid in stijl, tot dan toe onbekend in Nederland. Zijn kwaliteiten als ontwerper en kenner van de laatste mode in de Franse hofstijl vielen al snel op bij koning-stadhouder Willem III (regeert 1672-1702) en zijn kring van edelen. Als vormgever van de vorstelijke hofhouding werd hij in dienst genomen. Na het overlijden van Willem III in 1702 richtte Marot zich op de stadscultuur van de regenten en culturele bovenlaag in Amsterdam en Den Haag alsmede de Friese Nassau's.

De invloed van Marot op de interieurkunst was buitengewoon groot. Zijn ontwerpseries of livres met afbeeldingen van ontwerpen voor interieurs, tuinen, hofgebouwen, smeedwerk, meubelstoffen, klokken, stoelen, kandelaars en vazen vormden een onuitputtelijke bron van inspiratie voor de ambachtslieden en kunstenaars. Ook zilversmeden maakten gebruik van deze ontwerpen. Al dan niet aangepast aan de Hollandse, meer ingetogen smaak (het Friese zilver vormt hierop een uitzondering en is merendeels uitbundiger gedecoreerd).

Bron: Koen Ottenheym e.a. (red.), Daniel Marot: Vormgever van een deftig bestaan, (Zutphen 1988); Peter Jessen, Das Ornamentwerk des Daniel Marot in 264 Lichtdrucken nachgebildet, (Berlijn 1892).

Afb. 6 De papegaai, linkerzijde. Foto RKa, PAN 2022.

De (bijna vergeten) Jubileum-tentoonstelling van 2018

Rene Kappers

Schrikkeldag 29 februari 1988 veranderde de aloude *Nijverheidsvereniging* van naam: het werd *het Schoonhovense Goud- en Zilversmidsgilde Sint Eloy*. In 2018 bestond de organisatie met die naam dus 30 jaar en jubileerde het Gilde.

Bij zo'n jubileum van dertig jaar rijst de vraag 'hoe begon het, wat is ervan terecht gekomen en waar staan we nu?' Een tentoonstelling met werk van de Gildeleden geeft dan een beeld. Spontaan werd de vraag aan (oud-)leden gesteld om 'werk van toen, van nu en werk er tussenin' te laten zien. Het resultaat werd een tentoonstelling van 37 inzenders, met 54 stukken in het *Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven* (dat intussen ook van naam was veranderd)¹. Het werd bijzonder en exclusief: slechts drie dagen werd aan leden de tijd vergund hun werk te tonen. Op vrijdag 21 september 2018 ging de tentoonstelling open en drie dagen later was het alweer voorbij.

De tentoonstelling werd enthousiast samengesteld en ingericht door Desirée Honing, Anne Herens, Liesbeth Herens, Imke Kruijver en Jeroen Jansen; een heidense klus. Anne Herens maakte ook de video. De tentoonstelling was door hen minimalistisch opgezet om de werkstukken zelf het verhaal te laten maken. Om dezelfde reden zijn de bijschriften onopvallend 'grijs' in dit artikel. Alle opstellingen werden ad hoc ter plaatse gefotografeerd.

Terugkijkend kunnen we vaststellen dat vrijwel iedereen van de werkzame goud- en zilversmeden in Schoonhoven werk heeft tentoongesteld. Het jaar ervoor, in 2017, waren er 37 vakgenoten actief in het vak: 20 mannen, 17 vrouwen. Daarvan waren er 26 (71%) gildelid.²

Om dit alles voor de vergetelheid te behoeden staan alle stukken in dit artikel: het is een fotoreportage. De video staat in de *Zilver Schatkamer* van de *Zilver Histograaf Schoonhoven*. Het boek *Schoonhoven Meesterstad 2017* staat in de *Zilver Schatkamer*. nr. 1836 (klik hier)

Afb. 1
Huub Rogier,
Artis Causa,
'Harlekijn'
schaal,
zilver
2018

¹ Voorheen het *Nederlands Goud-, Zilver- en Klokkenmuseum*.

² M. Eggink, H. De Leeuw den Bouter, G. Schumacher, *Schoonhoven Meesterstad 2017* (Schoonhoven 2017).

Afb. 2 At Brandenburg 'Koffie Thee Plissé' servies, zilver ebbenhout, z.j.

*Afb. 3
Janny Adelaar
'Majong spel' zilver
in houten kist,
2008-2010*

*Afb. 4 Paul de Vries
'Grow & Glow'
set kandelaars
2012*

*Afb. 5 Dick van de Lagemaat,
Body Art Jewelry*

*'Justitia secret boxes extensions'
set met tepelsierraden
zilver
2016*

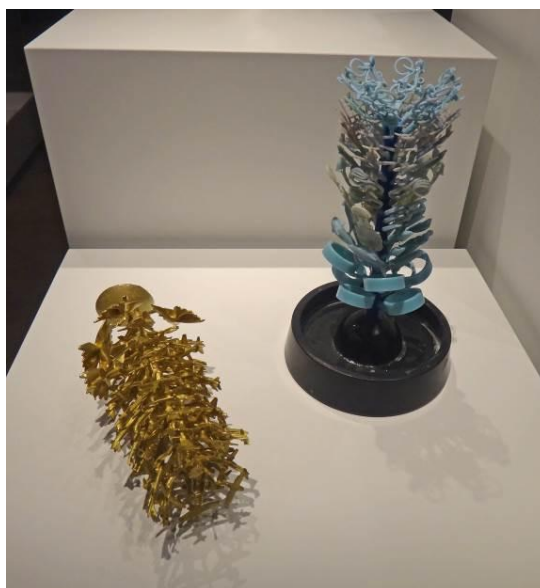
Afb. 6 Cor Kuijf, 'filigrain broekknopen', zilver, z.j.

Afb. 7 Bert Looren de Jong, Broodmand, zilver, z.j.

Afb. 8
G.J. van den Bergh
Zilverwerken

'gietboom & wasmodel'
messing, was
z.j.

Afb. 9
Albert Bachmaier

'collier en armband'
goud, parels
1992

Afb. 10
André van Loon,
Nobles Marteaux

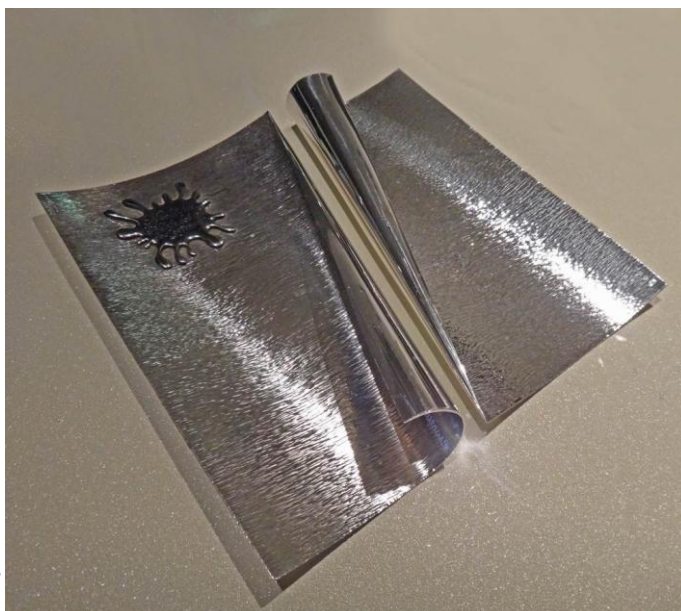
'Bol'
draadobject,
zilver, deels verguld
2015

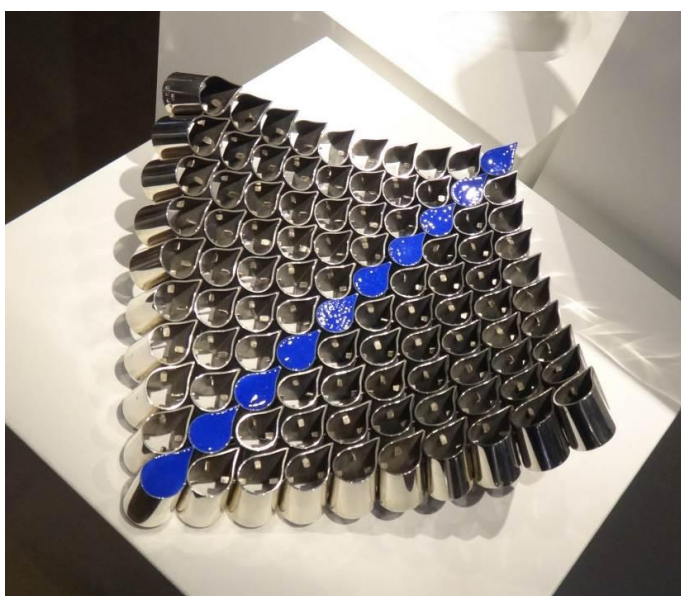
Afb. 11
Rikkoert Juweliers
'Kikkerschaal',
zilver, z.j.

Afb. 12 Titiaan de Geer,
'Onbeschreven blad-inkt',
zilver, 2008

Afb. 13 Henk de Leeuw
den Bouter
'Druppel 1',
scharnierende schaal,
zilver, emaille, z.j.

Afb. 14
 Marietta
 van Bokhoven,
 Hemels Goud

'Barok'
 ring,
 goud, tanzaniet,
 robijn, diamant

'Hemels'
 ring, goud,
 zilver, korund

'Parel Barok',
 ring,
 goud, parel

z.j.

Afb. 15 Marietta van Bokhoven, Hemels Goud, 'Kikker op Lelieblad met prinsesje',
 goud, zilver, granaat, parel

Afb. 16 Maxim Beusen

'Collier met hanger'
zilver,
2018

Afb. 17 Esther van Vliet

'Waterlotus'
collier met hanger
goud, aquamarijn
2018

Afb. 18
Ger van de Lagemaat,
Body Art Jewelry

'Hoop'
heren collier met hanger
goud
2012

Afb. 19 Anne Herens, Herens & Herens, 'Mother Nature's Son', zilver, 2018

*Afb. 20
Wouter van Baalen*

*'Candle Sticks'
set kandelaars
zilver
2018*

Afb. 21 Anita Brands,
'Poem of the butterflies'
collier,
zilver,
2012

Afb. 22 Eline Leltz
collier, parel,
zilveren hanger,
2018
ring,
zilver, parel, 2015

Afb. 23 Mireille Eggink
'Niet voor de poes'
collier met hanger
jade, goud, zilver, 2014

Afb. 24 Max van Gelder, 'Honingraat broche', zilver, z.j.

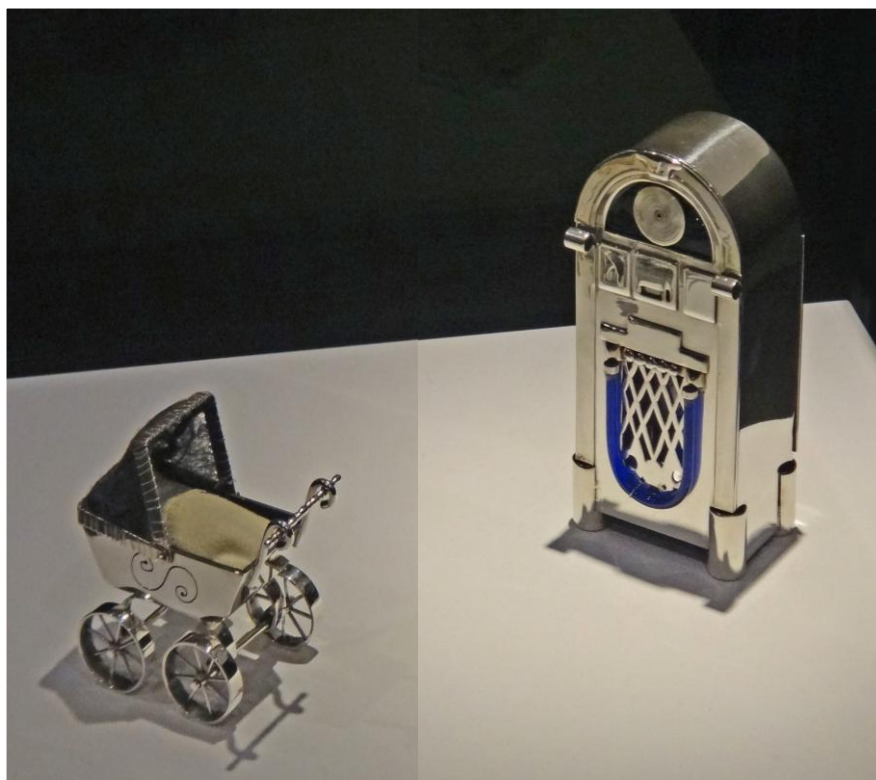
Afb. 25 Max van Gelder

'Ring'
goud, geslepen amethyst
z.j.

*Afb. 26 Anita Brands,
Galerie Honar*

*Miniatuur jukebox
met speeldoos,
zilver
2001*

*Miniatuur kinderwagen,
zilver
2005*

Afb. 27 Wendy van Buren,

*'Comme une nouvelle vie'
ring
zilver, koper
2015*

*Afb. 28
Gabri Schumacher,
Artis Causa*

*'Head in the Clouds'
ring
titanium, goud,
diamant
2018*

*(1e prijs Saul Bell
Award, USA)*

Afb. 29 Jan van Nouhuys, 'Buffalo', zilver, z.j.

*Afb. 30
Nancy Ort,
Schoon Juweel*

*'Willem I'
armband
zilver
2013*

*Afb. 31 Jan Matthesius, Dubbelop, 'Pommander', object om geuren te verzamelen tijdens een lange reis
fijnzilver, geanodiseerd aluminium
1999*

*Afb. 32 Marjon Kappers 'Van leerling tot meester'
ring zilver, 1993, ring goud, palladium, 1998, ring goud, grijze spinel, diamant, 2018*

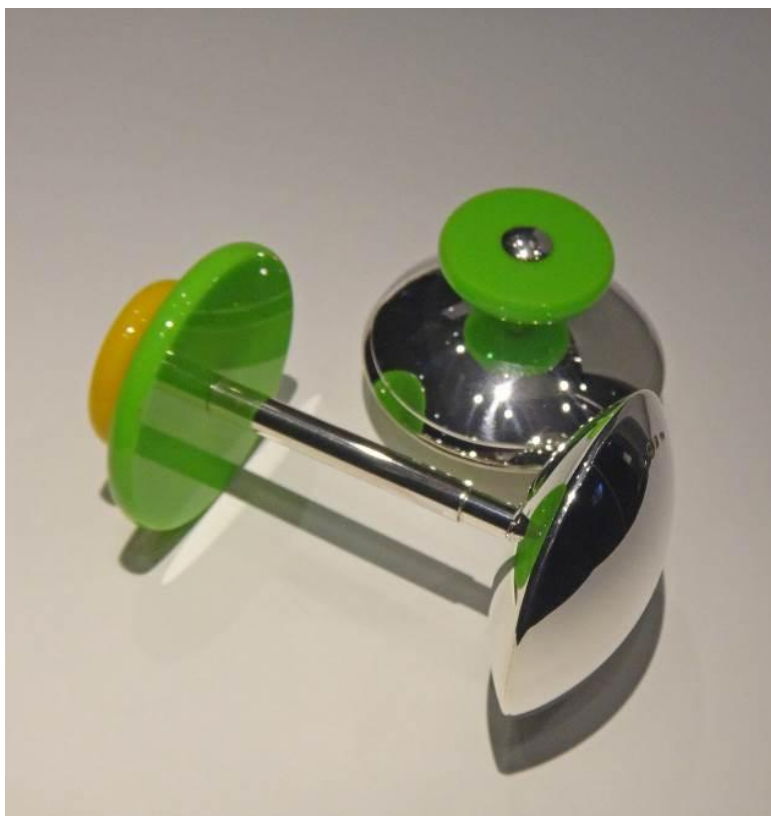
Afb. 33 Paulien Barendse, Dubbelop, 'Gours', schaal, fijn zilver, 2013

Afb. 34 Wesley de Vaal, Juwelier De Vaal, 'Galaxy', broche, goud, ioliet, amethyst, saffier, 2017

Afb. 35 Beppie van der Hoek, Den Oudsten Zilverwerken, 'rammelaar', zilver, kunststof, 2003

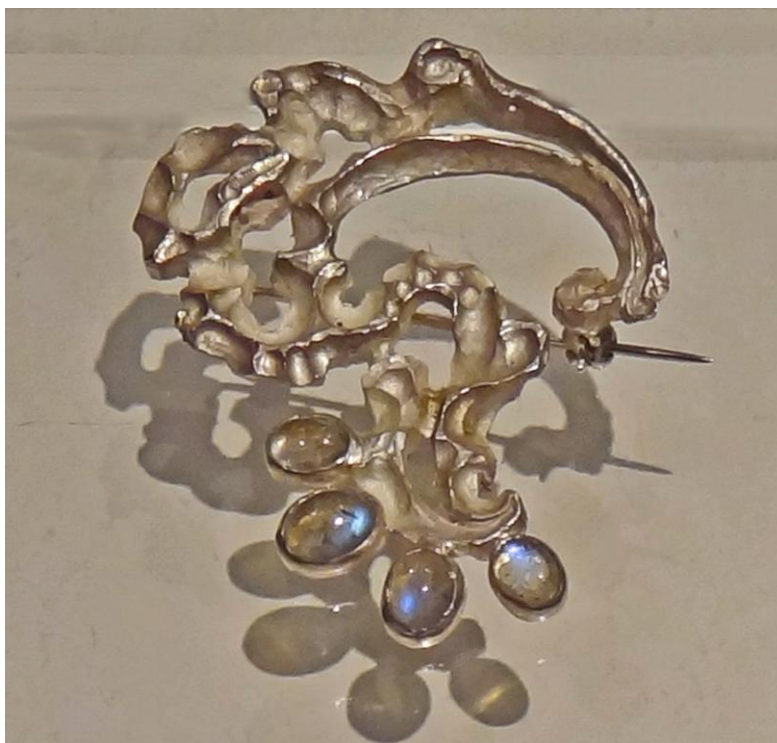

Afb. 36 Steven Stehouwer, 'Langs de waterkant', set theelepeltjes, suikerschep, zilver, 2000
'Twee broches', zilver, z.j.

Afb. 37
Feyona van der Feltz,
Body Art Jewelry

'Bestek meisje en jongen'
zilver
2011

Afb. 38 Maxim Beusen, 'Moderne Rococo' broche, zilver, labradoriet, 2018

Afb. 39 Eline Leltz, Bachmaier & Leltz, 'ring', roodgoud, saffier, 1990

Henk Sauer

'Ring bicolor'
goud, diamant
z.j.

Afb. 40
Henk Sauer

'Hanger aan gourmet collier'
goud, diamant
z.j.

Henk Sauer

'Mozaiek brochette'
goud, parel, diamant
z.j.

*Afb. 41 Yordi Bok, Atelier Twintes, 'Bergkristal',
v.l.n.r. ruw, 47 karaat briljant geslepen met fantasie holtes, 23 karaat Custom slijpsel*

Afb. 42 André Visser, 'Hanger (boven) en ring (onder)', goud, groene chalcedoon, z.i.

Afb. 43 Henk de Leeuw den Bouter, 'Oeuvre overzicht 1968.-2018' in eigen etalage

Bijlage 1. Overzicht van inzenders en hun stukken met de nummers van de afbeeldingen

Navigeren: Klik op nummer: ga naar afbeelding.
Klik op de afbeelding: terug naar dit overzicht.

1. Huub Rogier, Artis Causa
'Harlekijn, schaal, zilver, 2018	20. Wouter van Baalen
'Candle Sticks' set kandelaars, 2018
2. At Brandenburg
Koffie, Thee, Plissé, servies, zilver, z.j.	21, 26, Anita Brands
Miniatuur jukebox met speeldoos, 2001
3. Janny Adelaar
Majong spel, massief zilver, 2008-2010	22, 39, Eline Leltz, Bachmaier & Leltz
Ring, zilver, parel, 2015
4. Paul de Vries
Grow & Glow, set kandelaars, 2012	23. Mireille Eggink
'Niet voor de poes', collier met hanger
5. Dick van de Lagemaat, Body Art Jewelry
Set met tepelsieraden, 2016	24, 25, Max van Gelder
Honingraat broche; Ring, goud
6. Cor Kuijf
Twee paar filigrain broekknopen, zilver z.j.	27. Wendy van Buren
'Comme une nouvelle vie', ring, zilver
7. Bert Loren de Jong
Broodmand, zilver	28. Gabri Schumacher, Artis Causa
'Head in the Clouds', ring, titanium, goud
8. G.J. van den Bergh Zilverwerken
Gietboom & wasmodel, messing, was	29. Jan van Nouhuys
'Buffalo', zilver, z.j.
9. Albert Bachmaier, Bachmaier & Leltz
Collier, goud, parels, Armband, goud	30. Nancy Ort, Schoon Juweel
'Willem I', armband, zilver 2013
10. André van Loon, Nobles Marteaux
'Bol', draadobject, zilver, verguld, 2015	31. Jan Matthesius, Dubbelop
'Pommander', om geuren te verzamelen
11. Rikkoert Juweliers
'Kikkerschaal', zilver, z.j.	32. Marjon Kappers
'van leerling tot meester', ring zilver, ring
12. Titiaan de Geer
'Onbeschreven blad-inkt', zilver, 2008	33. Paulien Barendse, Dubbelop
'Gours', schaal, fijn zilver, 2013
13, 43, Henk de Leeuw den Bouter, 'Druppel'
schaal, zilver, emaille. Oeuvre overzicht	34. Wesley de Vaal, Juwelier De Vaal
'Galaxy' broche, goud, ioliet, saffier, 2017
14, 15. Marietta van Bokhoven, Hemels Goud
'Barok', ring, goud, tanzaniet, robijn	35. Beppie van der Hoek, Den Oudsten
Zilverwerken, Zilveren rammelaar 2003
16, 38, Maxim Beusen, 'Collier met hanger'
'Moderne Rococo' broche, zilver, 2018	36. Steven Stehouwer
'Langs de Waterkant, set theelepels, 2000
17. Esther van Vliet
'Waterlotus', collier met hanger, goud, 2018	37. Feyona van der Feltz, Body Art Jewelry,
Bestek meisje en jongen, zilver
18. Ger van de Lagemaat, Body Art Jewelry
'Hoop', heren collier met hanger	40. Henk Sauer
Hanger, ring, speld, collier, goud, diamant
19. Anne Herens, Herens & Herens
'Mother Nature's Son', zilver, 2018	41. Yordi Bok, Atelier Twintes
Bergkristal, ruw, 47 karaat
	42. André Visser
Hanger en ring, goud. groene chalcedoon

Colofon 2025

De *Zilver Histograaf Schoonhoven* is een digitaal historisch periodiek over 'de geschiedenis van de 1000 Meesters die het deden en doen, hun werk en hun stad.' De publicaties zijn wetenschappelijk verantwoord: zorgvuldig, eigen werk, controleerbaar, betrouwbaar, onpartijdig en onafhankelijk. Afleveringen verschijnen regelmatig, in *open access*, via de gelijknamige website www.ZilverHistograaf.nl.

De Zilver Histograaf Schoonhoven verschijnt onder auspiciën van het *Schoonhovens Goud- en Zilversmidsgilde Sint Eloy*. Het verschijnt in *open access*, gratis toegankelijk voor iedereen, op het *worldwide web*. De website biedt de afleveringen aan. Er is tevens een 'Zilver Schatkamer' of *repository* waarin elders reeds verschenen publicaties over de geschiedenis van Schoonhoven als Zilverstad bijeen gebracht zijn.

Abonneren is gratis. Opgeven, wijzigingen en afzeggen kan/moet men zelf doen op de website van de Zilver Histograaf Schoonhoven, www.zilverhistograaf.nl

Abonnees worden per email geïnformeerd over het verschijnen van nieuwe afleveringen. De Zilver Histograaf Schoonhoven wordt, desgewenst, gratis digitaal aangeboden aan de leden van geïnteresseerde historische verenigingen, geïnteresseerde 'vrienden van' de diverse Nederlandse musea met een edelmetaalcollectie.

Publicaties: Aangeboden artikelen worden *peer reviewed* door de (gast-) redacteurs. Het auteursrecht blijft berusten bij de auteurs.

Artikelen en/of kopij kunnen worden aangeboden bij het secretariaat van de redactie: redactie@zilverhistograaf.nl. Alle bijbehorende afbeeldingen die niet gemaakt zijn door de auteur, dienen vrij van rechten aangeboden te worden. De Zilver Histograaf Schoonhoven, i.c. de Stichting HEK, aanvaardt in deze geen enkele aansprakelijkheid.

Richtlijnen voor auteurs: www.ZilverHistograaf.nl/richtlijnenauteurs.

Redactie

Rene Kappers, hoofdredacteur
Loek van der Kolk, redactiesecretaris
Gemke Jager, redactielid
Cristel Stolk, redactielid
Ferry Mol, redactielid
Rob Glastra, fotograaf, erelid
Max de Ruijter, webmaster

rene.kappers@live.nl
redactie@zilverhistograaf.nl
info@gemkejager.nl
c.stolk@samh.nl
ferrymol4@gmail.com
info@glastrafoto.nl
max@roaxdesign.com

Vormgeving: Roax Design, Schoonhoven

Covers: Ton van Velsen, Bussum

ISSN: 2772-4867

De Stichting HEK, Historische Encyclopedie Krimpenerwaard, is de rechtspersoon die de uitgever is van de *Zilver Histograaf Schoonhoven*.

Bestuur Stichting HEK

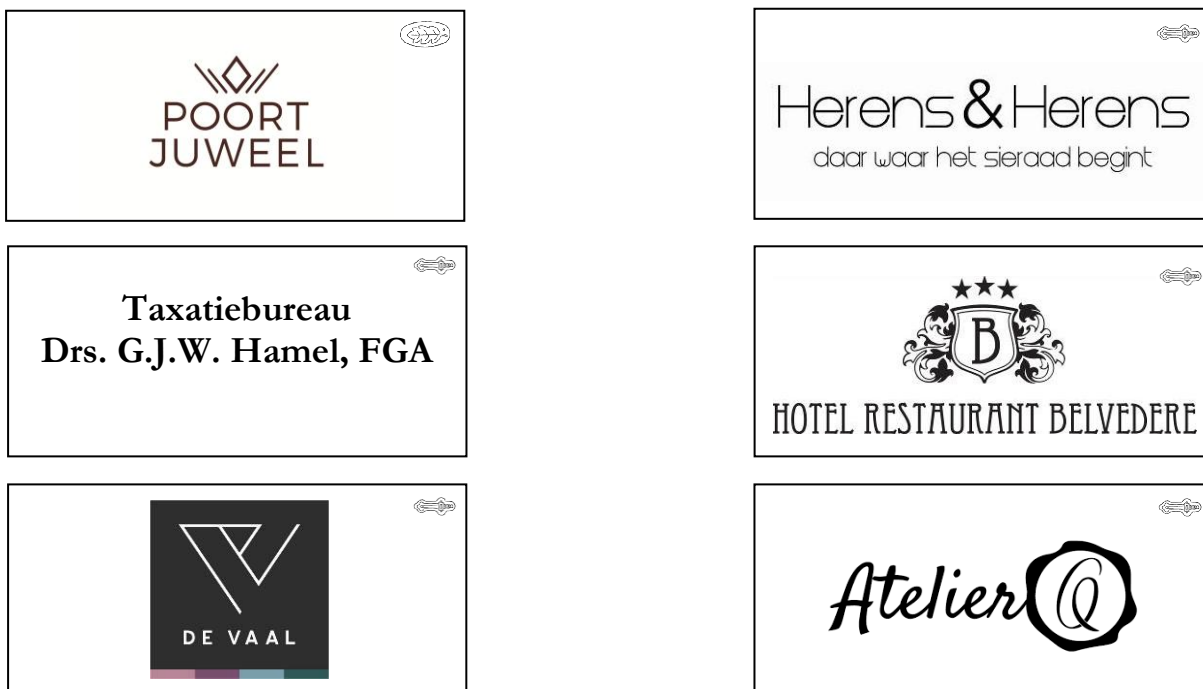
Han Goutier, voorzitter
Gemke Jager, secretaris
Henk van Zandwijk, penningmeester
Rene Kappers, lid

info@nederlandje.nl
info@gemkejager.nl
henkvanzandwijk1949@gmail.com
rene.kappers@live.nl

Dank aan onze sponsors van 2025
'Zilverstad: dat onderscheidt ons van de rest'

Panorama van de Zilverstad *

*Panorama van de Zilverstad, adressen v.l.n.r. Havenstraat 49, 47a, Haven 69, Haven 64, 66, 68, 70, 54, 66, 13, Bij de Watertoren, Haven 7, 61, Nes 22, Scheepmakershaven 30. Werkplaats/huis van: Zilverfabriek A. Mesker & Zn, Zilverfabriek P. van Oostrom & Zn, Pieter van Sonsbeek, Artis Causa (Huub Rogier, Gabri Schumacher)/Jan Ariensz, Willem Littel Wmz, Gillis Grevink, Jacob Kooiman AGz/Andries Graves Kooiman, Adrianus Kuijlenburg Jz, Rikkoert Edelambachtshuys, Paul de Vries/Wouter van Balen/Titiaan de Geer, Juwelier Rikkoert, Jacob G.J. Niekerk, F. Edeling, H.C. Daudt. Foto's en Collage RKa.